

Рибовалова М.А.

студентка,

Науковий керівник: Міма І.В.

кандидат юридичних наук, доцент,

Криворізький факультет,

Національний університет «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВИХ ПРАВОВІДНОСИН В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У сучасних умовах фінансова система України формується за європейським прикладом. У зв'язку з цим є необхідним дослідження її основних теоретичних і практичних положень, проблем і перспектив з урахуванням європейського вектору. Саме стабільність держави у економічному секторі виступає важливою передумовою її економічного розвитку та зростання суспільного добробуту. Окремі аспекти фінансових правовідносин, як складовий елемент фінансової системи та врегульовані нормами фінансового права суспільні відносини, учасники яких є носіями суб'єктивних прав і юридичних обов'язків з приводу формування, розподілу (перерозподілу) і використання коштів публічних грошових фондів, були предметом дослідження вчених-правознавців В. І. Ієрусалимов, О. М. Бандурка, О. П. Гетманець. Проте, не приділялось належної уваги аналізу особливостей фінансових правовідносин в Україні в умовах євроінтеграції.

Держава за допомогою правових норм впливає на відносини у сфері фінансової діяльності, в результаті чого виникають, змінюються і припиняються фінансові правовідносини. Учасники цих відносин виступають як конкретні носії прав і обов'язків, установлених правовими нормами [3, с. 62]. Фінансово-правові відносини є юридичною формою прояву і закріплення фінансових відносин. Об'єктом фінансових правовідносин є публічні грошові фонди, з приводу формування, розподілу та використання яких і виникають фінансові правовідносини. Головним публічним фондом в Україні є Державний бюджет, другим за розміром – Пенсійний фонд [3, с. 63]. Суб'єкти фінансових правовідносин – це учасники цих відносин. Фінансові правовідносини в механізмі правового впливу на публічні фінанси виконують певні функції: 1) вказують на коло осіб, на яких у конкретний час поширюється дія фінансово-правової норми; 2) закріплюють конкретну поведінку учасників фінансових правовідносин у галузі формування, розподілу й використання фондів коштів держави й місцевого самоврядування; 3) є умовою для можливості приведення в дію юридичних засобів забезпечення суб'єктивних прав та юридичних обов'язків учасників фінансових відносин [2, с. 43-44].

Фінансовим правовідносинам притаманні загальні ознаки будь-яких правовідносин: вони виникають на основі норм фінансового права, які закріплюють модель поведінки для сторін правовідносин, що буде згодом реалізована у фінансових правовідносинах; характеризуються наявністю у сторін суб'єктивних юридичних прав і суб'єктивних юридичних обов'язків

(фінансово-правова норма точно окреслює те коло суб'єктивних юридичних прав і обов'язків, якими наділені суб'єкти правовідносин) при цьому їх вимоги визначають позитивну поведінку суб'єктів, якої вони можуть і повинні дотримуватися, реалізуючи свої права і обов'язки; являють собою суспільний зв'язок конкретних осіб, тобто учасники фінансових правовідносин завжди визначені конкретно [4, с. 45]. Саме ця ознака дозволяє чітко розмежувати фінансово-правову норму, у якій зазначені всі особи, здатні бути учасниками фінансових правовідносин, від фінансового правовідношення, у якому беруть участь конкретні суб'єкти; здійснення суб'єктивних прав і юридичних обов'язків забезпечено можливістю держави застосовувати примус. Це положення обумовлене насамперед державними інтересами та інтересами громадянського суспільства, що реалізуються у фінансових правовідносинах [4, с. 45-46].

З огляду на вищезазначене, фінансові правовідносини характеризуються особливостями, що підкреслюють їх специфіку і вирізняють їх серед інших правовідносин, ними є: 1) фінансові правовідносини виникають тільки на підставі фінансово-правового акту. Вони не можуть виникати, змінюватись чи припинятись за волевиявленням їх учасників, а тільки за вимогою правової норми. 2) у процесі фінансової діяльності держави та територіальних громад обов'язково здійснюється формування, розподіл (перерозподіл) чи використання публічних грошових фондів, що дозволяє характеризувати відносини як різновид майнових. У результаті фінансової діяльності держава чи територіальна громада має фінансові ресурси для виконання власних чи делегованих задач і функцій. Вказана ознака є визначальною при відмежуванні фінансових правовідносин від суміжних правових відносин, зокрема від адміністративних [3, с. 62]. 3) особливість суб'єктного складу фінансових правовідносин пов'язана з обов'язковою участю держави або місцевих органів влади як необхідних учасників цих відносин. При цьому державні органи наділені владними повноваженнями по відношенню до інших суб'єктів фінансових правовідносин, що характеризує відсутність рівності сторін серед учасників [3, с. 62-63].

Для виникнення, зміни та припинення фінансових правовідносин необхідна також наявність юридичних фактів – життєвих обставин, з якими правова норма пов'язує виникнення, зміну чи припинення правовідносин та які мають місце в реальному житті і не створюються нормою фінансового права, а тільки визнаються нею. В результаті адаптації нормативно-правових актів у сфері регулювання фінансових правовідносин під впливом євроінтеграційних процесів виникають нові юридичні факти, які спричиняють повне та структурне перетворення фінансової системи із зміною її функцій та організації зв'язків між структурними елементами системи. Такий процес включає повну модернізацію (трансформацію) та приведення до європейських стандартів усіх системних реформ у сфері правового регулювання фінансових правовідносин [1, с. 181]. Завдяки економіко-правовому механізму трансформації фінансової системи в процесі євроінтеграційного розвитку відбувається переорієнтація бюджетно-податкової політики у бік забезпечення державної підтримки різних галузей з метою підвищення

конкуентоспроможності вітчизняного суб'єкта господарювання на світових ринках; пошук нових джерел фінансових ресурсів в умовах дефіциту бюджетних коштів; розширення інвестиційних ресурсів, шляхом залучення нових кредитних коштів; посилення контролю за цільовим використанням бюджетних коштів, шляхом збільшення фінансової прозорості та підзвітності органів державної влади шляхом впровадження міжнародних стандартів.

Отже, євроінтеграційний процес надав можливість формуванню в Україні нових підходів у розвитку фінансової системи та правового регулювання фінансових правовідносин, з врахування національних особливостей фінансових правовідносин та адаптацією фінансово-правових механізмів до світових вимог.

Список використаних джерел:

1. Ієрусалимов В. І. Трансформація фінансової системи України в умовах євроінтеграції / В. І. Ієрусалимов // Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. – 2016. – Т. 21, Вип. 4. – С. 180-183.
2. Лучковська С. І. Фінансове право: навч. посібник / для студ. економ, спец. вищих навч. закладів. – К.: КНТ. 2010. – 296 с.
3. Фінансове право: підручник/ за заг. ред. О. М. Бандурки та О. П. Гетманець; Ю. М. Жорнокуй, О. В. Кашкарьова, Т. В. Колесник та інші. – Х. : Екограф, 2015 – 500 с.
4. Фінансове право : підручник / М. П. Кучерявенко, Д. О. Білінський, О. О. Дмитрик та ін.; за ред. д-ра юрид. наук, проф. М. П. Кучерявенка. – Х. Право, 2013. – 400 с.